

ПРЕДГОВОР

Они који су имали ту несрећу да живе у времену у којем се не чује ни гласање птица, знају да је управо то знак да се над њих надвио застрашујући облак опасности. Рат који је иза нас, показао је тежину бескрајне тишине над пејзажима који су као створени као станиште птица. И тек што је минуо, похитали смо ка Бардачи да провјеримо да ли су се вратиле у своје „царство“. Од првих поратних дана до данас много тога се измјенило и сасвим обичном посјетиоцу би било јасно зашто овај комплекс вјештачких језера већ деценијама ужива заштиту и због чега је ушао у регистар свјетских мочварних подручја.

Много чешће од стручњака Републичког завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Републике Српске, Бардачу и њена језера су походила два њена заљубљеника – Горан Дујаковић и Бранислав Гашић, обојица и вриједни и стари сарадници наше институције. Од њих су стизале све нове и нове информације. Сваки је на свој начин – један оком научника, други умјетника – дочаравао промјене. Било је ту и разочарења неким потезима оних којима Бардача представља *производни јојон*, али се кроз разговоре и сарадњу ентузијаста и заштитара с власницима дошло до много вриједних резултата.

Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Републике Српске је Бардачу, заједно с археолошким локалитетом Доња Долина, предложио за заштиту

као културни пејзаж – дајући јој тако част да прва понесе тек озакоњену категорију.

Када су аутори предложили издавање ове фотомографије/монографије, са задовољством смо прихватили, јер су у истоименом филму већ показали дар за спајање научних сазнања с умјетничким погледом. И површном читаоцу овог издања, првог из којег може да се сагледа суштина вриједности које Бардача чува за наш укупни простор, јасно је да је њено стварање било дуготрајно и да је изискивало много стрпљења и одрицања, али и доносило много задовољства.

Сваки дан на Бардачи доносио је нова изненађења. Свако слетање илтице њред фото-апарат њредстављало је ново узбуђење и радост. Тешко је описати срећу када се њред објективом отвори животи неке илтице – искрен у

PREFACE

Those who were unfortunate enough to live in a time where you could not even hear the song of the birds know that it is the exact sign of a terrifying cloud of danger hanging over them. War that is behind us has showed the weight of endless silence over the landscapes that looked as meant to be habitats for birds. And, as soon as it passed by we hurried back to Bardača to check if they have returned to their “empire”. From the first postwar days until today, there is much that has changed and even an ordinary visitor would be clear why this complex of artificial lakes has enjoyed protection for decades and why it was entered in the register of the world’s wetland areas.

Much more often than by the experts of the Republic Institute for Protection of Cultural, Historical and Natural Heritage of Republic of Srpska, Bardača and its lakes were visited by their two admirers - Goran Dujaković and Branislav Gašić, both valuable and old colleagues of our institution. Newer and newer information came from them. Each in his own way - one through the eyes of a scientist, other of an artist – conjured up the changes. There were also some disappointments with the moves of those who only see Bardača as a *production facility*, but it is through talks and cooperation of the enthusiasts and conservationists with the owners that many valuable results were achieved.

The Republic Institute for Protection of Cultural, Historical and Natural Heritage of Republic of Srpska proposed Bardača, together with archaeological site

Lower Valley (Donja Dolina), for protection as a cultural landscape - giving it the honor of being the first one to hold this just recently legalized category.

When the authors suggested issuing this photo monograph/monograph, we were pleased to accept because in the movie with the same name they have already demonstrated a gift for connecting scientific knowledge with an artistic view. Even to a superficial reader of this edition, the first one in which the essence of the value that Bardača holds to our whole area can be seen, it is clear that its creation was long-lasting and that it required a lot of patience and sacrifices, but also brought much satisfaction.

Every day at Bardača brought new surprises. Each landing of a bird before the camera brought a new excitement and joy. It is hard to describe the happiness when the life of a bird opens up in

својој исконској љепоти. Пред таквим њризорима никакви услови нису били њешки: врело љетње сунце, мећаве, љлускови, ља ни комарци који немилосрдно ојсједају док сједише мирно у некој од имјровизованих чека, очекујући да „нешто“ долећи – неки до љада неснимљен љернајши сљановник или далеки сјеверни љост...

Тако о свом дијелу овог великог подвига који је пред вама пише Горан Дујаковић. Да би препознао и разумио призоре на некој од фотографија, Бранислав Гашић је мора да буде не само добар стручњак у својој грани биологије – орнитологији, него и прави заљубљеник и чест посјетилац Бардаче. И он је морао сатима мирно да чека да би видио како се која птица понаша и шта ради. Морао је да има добро око да на умјетничкој фотографији идентификује врсту и пол птице, као и тренутну активност.

front of an objective - honest in its primeval beauty. Before such scenes no conditions were too difficult: scorching summer sun, blizzards, showers, not even mosquitoes which mercilessly persecute you while you are sitting quietly in one of the improvised waiting places, expecting for "something" to fly up to you - some by then unrecorded feathery resident or a guest from the far north...

So writes Goran Dujaković about his part in this great accomplishment which is before you. To recognize and understand scenes on some of the photos, Branislav Gašić had to be not only a good expert in his branch of Biology - ornithology, but also a true lover and frequent visitor of Bardača. He also had to wait calmly for hours to see how any bird behaves and what it does. He had to have a good eye to be able to identify the type and the gender of

Вјероватно због тог бескрајног стрпљења и педантности ова двојица ентузијаста и успијевају да нам понуде неки нови свијет. А какав, цитираћемо опет Дујаковића:

Ово није књија о љрошлом свијету. Ово је књија о једном дудућем свијету којем само љреба да се обезбјиде услови, а све остало ће веома брзо да уради сама љприрода – као што је љо усоталом чинила и хиљадама љодина раније.

Додајемо да „Птице Бардаче“ које су пред вама представљају само пресјек оног што се на том подручју дешавало 2004. и 2005. године. Како ствари стоје данас или како ће да стоје за десетак или више година, мораћемо поново да провјеримо. Надамо се да ће убрзо да дође до проглашавања заштићеног културног пејзажа, а потом и поштовања свих мјера заштите које су стручњаци прописали.

Јелена Кадич

a bird and its current activity from an artistic photograph. Probably because of such infinite patience and meticulousness these two enthusiasts are able to show us a new world. And what kind, again we will quote Dujaković:

This is not a book about the world of the past. This is a book about a future world where only the safe conditions need to be provided, and the nature itself will do everything else very quickly – as, after all, it has done before for thousands of years.

We add that “The Birds of Bardača” that are before you, represent only a cross-section of what was happening in this area in 2004 and 2005. How the things stand today or how they will stand in ten or more years, we will need to check again. We hope that soon there will be a proclamation of a protected cultural landscape, followed by the respect of all the protection measures prescribed by

Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Републике Српске је израдио студију за проглашење и дуго са тимом стручњака обилазио терен. Организован је и читав низ састанака с корисницима простора и општинским органима, како би се предложили најбољи модалитети заштите. Ако се сви у процесу буду држали договореног, Бардача ће бити још богатија за љубитеље птица, а још исплатнија за љене власнике. Баланс је увијек могућ, ако постоји стварна свијест о потреби да се природи враћа бар дио оног што нам она даје.

Јелена Кадич

experts. The Republic Institute for Protection of Cultural, Historical and Natural Heritage of Republic of Srpska made a study for proclamation and had long, with the team of experts, inspected the ground. A range of meetings with users of the area and municipal institutions have been organized in order to suggest the best models of protection. If everyone in the process follow what was agreed, Bardača will be even richer for the bird lovers, and even more worthwhile for its owners. Balance is always possible provided there is a real awareness of the need to return to the nature at least a part of what the nature gives to us.

Jelena Kadić

